

VIRKSOMME ORD

<http://virksommeord.uib.no/taler?id=1055>

Einar Gerhardsen

Gjenreisningen er fullført

NRK radio, 10. februar 1950

Kilde: Olaf Solumsmoen og Olav Larssen (red.): Med Einar Gerhardsen gjennom 20 år. Oslo 1967, s. 83-84

Regjeringen har i dag lagt fram nasjonalbudsjettet for 1950. Mens statsbudsjettet bare gjelder statens inntekter og utgifter, gjelder nasjonalbudsjettet hele vårt økonomiske liv. Det gjelder produksjonen i jordbruk, fiske, fangst, industri, bygge- og anleggsvirksomhet, transport, handel osv., og import, eksport og forbruk. På denne måten får en fram hva Norge samlet har av det vi kaller realøkonomiske verdier, hvilke muligheter vi selv har for å nytte disse verdier, og hva vi må ha fra andre land. Vi får et samlet bilde av Norges økonomiske stilling. Nasjonalbudsjettet gjør rede for de sentrale økonomiske problemer Norge står overfor og for regjeringens syn på hvorledes disse problemene bør løses. Det er derfor et viktig dokument som så mange som mulig bør kjenne.

Nasjonalbudsjettet gjør først rede for hvorledes vi har klart å gjennomføre det nasjonalbudsjett som ble stilt opp i fjor, det gir et tilbakeblikk for alle åra etter krigen, og trekker også sammenlikninger med situasjonen i Norge før krigen. Derved får vi en god oversikt over utviklingen. Denne oversikten viser at nasjonalformuen i Norge i de fire år etter krigen er økt med ca. 4 800 mill. kroner. I dette beløp er da ikke regnet med det som de enkelte borgere har kunnet skaffe seg av varige verdier som møbler, kjøkkenutstyr, radioapparater, klær og mye annet, og som sikkert dreier seg om mange hundre millioner kroner. Oversikten viser også at det i de fire åra etter krigen er nettoinvestert ca. 8000 mill. kroner i gjenreising av produksjonsutstyret.

Hvordan er så dette veldige beløpet skaffet til veie? Nasjonalbudsjettet opplyser at om lag halvparten, 4000 mill. kroner, representerer kapitaldannelse ved egen produksjon, om lag 3000 mill. kroner er dekket av de valutareserver som vi hadde ved frigjøringen, og som vi hele tida har ment skulle brukes til å skaffe maskiner og annet produksjonsutstyr til erstatning for det som gikk tapt under krigen. 816 mill. kroner er Marshall-hjelpens gave-andel for denne perioden.

På mange områder er gjenreisningen allerede fullført, men på de andre områder står mye igjen. Det er dessuten ikke nok for Norge å nå fram til det nivået vi hadde i 1939. I de 10 åra som har gått, er folketallet i Norge økt med 300 000, og dertil kommer at andre land, som

ikke har hatt krigsødeleggelse, har rasjonalisert og modernisert sitt produksjonsutstyr slik at vi er blitt liggende enda lengre etter i konkurransen.

Brutto-nasjonalproduktet, dvs. summen av alt det arbeid vi har utført her i landet i 1949, utgjorde 12,6 milliarder kroner. En regner med at det i 1950 skal gå opp i 13,1.

Nasjonalbudsjettet forteller oss at det er industrien som dominerer med de største tall. Bruttoverdien av industriens produksjon var i 1949 38,5 prosent av bruttonasjonalproduktet. Jordbruk og skogbruk utgjorde 10,8 prosent, skipsfarten 8,2 prosent, bygg- og anlegg 7,3 prosent og fisket 2,3 prosent.

Nasjonalbudsjettet viser at det er en alvorlig svakhet i vår økonomi. I 1949 hadde vi et importoverskudd på om lag 1240 mill. kroner. Dvs. at vi har kjøpt varer og tjenester for 1240 mill. kroner mer enn vi har kunnet betale for. For 1950 regner en med et beløp på 1130 mill. kroner.

Vanskelighetene består i å komme i balanse før det er slutt på Marshallhjelpen. Oppgaven er i dag å konsentrere seg om de *riktige* investeringer, de som skaper varer og valuta. Dette er bakgrunnen for den begrensning en tar sikte på når det gjelder investeringer i bygge- og anleggsvirksomheten. For å få gjennomført denne begrensningen, må en også rasjonere viktige byggematerialer som sement og trelast. Hensikten med disse tiltakene er at arbeidskraften og materialene først og fremst må komme den mest nødvendige produksjon til gode.

I nasjonalbudsjettet gjøres det utførlig rede for hvordan regjeringen gjennom sin økonomiske politikk har tatt sikte på å tilgodese de realøkonomiske målene, dvs. en sterk utbygging av produksjonsutstyret, størst mulig produksjon, full sysselsetting og en rimelig fordeling av nasjonalinntekten. Gjennomføringen av disse realøkonomiske målene har bare vært mulig ved en politikk som tok sikte på en *gradvis* reduksjon av kjøpepresset. I 1950 forutsettes det at en større del av tilgangen på varer og tjenester skal gå til det private forbruk, og en mindre del til gjenreising og nyreising. En regner derfor med at kjøpepresset fortsatt vil avta overfor forbruksvarene. Når det gjelder investeringssektoren, må en imidlertid gjøre bruk av virkemidler som tar sikte på at investeringene settes inn på de områder som er gunstigst for vår samlede økonomi.